

Aleg. 167

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu z czynności Departamentu III. Wydziału krajowego za czas od 1. sierpnia 1905 do końca października 1906.

Wysoki Sejmie!

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 14. lutego 1907 Komisya gospodarstwa krajowego zdaje sprawę z czynności Departamentu III. nieobjętych osobnemi sprawozdaniami.

Uderzającym i godnem ubolewania jest lekceważenie, jakie objawia c. k. Rząd wobec rezolucyi i uchwał sejmowych dotyczących ważnych spraw kultury krajowej.

I tak c. k. Rząd nie dał dotąd odowiedzi co do stanowiska, jakie zajmuje w sprawie projektu Wydziału krajowego ustawy lasowej z r. 1901, wskutek czego nie można go poddać konstytucyjnemu traktowaniu. Ustawa o tępieniu myszy polnych z dnia 12. listopada 1904 tak doniosła dla ochrony plonów od szkód nieobliczonych, nie została dotąd przedłożona do sankcyi. C. k. Rząd pomija milczeniem szereg rezolucyi z dnia 4. listopada 1904 domagających się zniesienia ograniczeń handlu i wywozu nierogacizny z naszego kraju, niemniej rezolucyę z dnia 21. listopada 1905 w sprawie targowicy eksportowej na bydło i nierogaciznę w Krakowie, żądającą prawa reekspedycyi, zaprowadzenia pociągów pospiesznych i większej liczby wozów dla transportów bydła, trzody i mięsa.

Tem się w wielkiej części tłómaczy zastój w pewnych dziedzinach kultury krajowej.

W przewidywaniu, że głos Sejmu wielkiego kraju koronnego zostanie narreszcie uwzględniony, Komisya gospodarstwa krajowego przedkłada ponownie Wysokiemu Sejmowi odnośne rezolucye do uchwały.

Wydział krajowy nie przedkłada projektu ustawy parcelacyjnej na zasadach uchwalonych przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 10. listopada 1905 Wydział krajowy bowiem, po bliższem zbadaniu sprawy przyszedł do przekonania, że spekulant, zwolennik dzikiej parcelacyi znajdzie możność obejścia postanowień rzeczzonej ustawy.

Komisya atoli mniema, że uchwalenie ustawy choćby opartej na odmiennych zasadach, jednak zdolnej zapobiedz parcelacyi czyniącej spustoszenia w ustroju stosunków ekonomicznych i socyalnych, stało się nieodbitą koniecznością, wszelako znajdującą wielkie ułatwienie w zdobytem w ostatnim czasie rozszerzeniu autonomii krajowej. Komisya przeto przedkłada Wysokiemu Sejmowi odnośną rezolucyę do uchwały.

Sprawa urządzenia i subwencyonowania targowicy eksportowej na bydło i trzodę chlewną w Krakowie tak ważna dla obrotu handlowego została ostatecznie sfinalizowaną. Gdy bowiem miasto spełniło warunki postawione uchwałą Sejmową z dnia 21. listopada 1905, Wydział krajowy wypłacił temuż 20.000 K. jako pierwszą ratę z 10-ciu rocznych rat.

Rozdawnictwo pożyczek z funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego odbywa się prawidłowo, a tylko w 4 wypadkach, zasługujących na uwzględnienie, Wydział krajowy zezwolił na prolongatę w spłacie rat.

Działalność krajowego nauczyciela weterynaryi, skupiającą się oprócz wykładów weterynaryi z czynności szczepienia tuberkuliną obór zarodkowych, uważa Komisyja za bardzo pożyteczną, gdyż, jak doświadczenie poucza, jest to jedyna droga wiodąca do oczyszczenia cennego materiału rozplodowego z niszczącej go i groźnej dla niego choroby gruźliczej.

Towarzystwo kółek rolniczych rozwija się pomyślnie we wszystkich działach skutecznej swej działalności jak i w pracy nad podniesieniem oświaty w ogóle a rolniczego wykształcenia członków kółek rolniczych w szczególności, w akcji zmierzającej do poprawy pastwisk gminnych, w kontroli sklepików, w pośrednictwie co do zakupu towarów rolniczych, w organizacyi straży ogniowych i w pomocy niesionej wszelkim stowarzyszeniom i spółkom włościańskim.

Jakkolwiek działalność Towarzystwa opiera się głównie na subwencyach, to Komisyja stwierdza i podnosi, że udział członków Towarzystwa w kosztach jego działalności zwiększa się stale. Opłaty członków wyniosły w r. 1905 19.430 K 10 gr., co stanowi około 202 funduszów Zarządu głównego, a na rok 1906 opłaty rzeczono są prelimitowane w wysokości 25% ogólnych funduszów.

Komisyja uważa za bardzo doniosłe zarządzenie umowę Zarządu głównego zawartą ze Związkiem handlowym Kółek rolniczych, na mocy której stał się tenże, będąc dotąd odrębną prywatną firmą, — organem handlowym Towarzystwa Kółek rolniczych.

Centralizując w ten sposób akcyę handlową i ochraniając Kółka od wyzysku ze strony prowincjonalnych handlarzy, równocześnie Zarząd główny usiłuje decentralizować swą administracyjną działalność przez stopniowe systematyczne przesuwanie punktu ciężkości na samodzielną inicjatywę poszczególnych Kółek, przez wykształcenie energiczniejszych jednostek w Kółkach na lokalnych inspektorów Kółek rolniczych, wreszcie przez wytwarzanie i wzmacnianie powiatowych organizacyi.

Komisyja konstatuje z zadowoleniem, że Zarząd główny powyższemi zarządzeniami podjął bardzo pożądaną reorganizacyę Towarzystwa, poleconą przez Wydział krajowy a aprobowaną sprawozdaniem Komisyi gospodarstwa krajowego ze sesyi ubiegłej.

Komisyja uważa za wskazane, aby kraj poparł rzeczoną z kosztami połączoną reorganizacyę Towarzystwa wydatną swą pomocą.

Towarzystwo dla podniesienia uprawy tytoniu w Śniatynie zużytkowuje subwencyę krajową i państwową na szerzenie racjonalnej kultury rośliny tytoniowej między ludnością włościańską za pomocą pouczeń, budowy suszarń wzorowych i obdzielania plantatorów małych postępowymi przyrzadami. W r. 1905 urządził komitet Towarzystwa w Trembowli kurs dwutygodniowy dla nauczycieli ludowych. Rok 1906 zaznaczył się pięknym urodzajem po dwóch latach nieurodzajnych.

We wszystkich 4 rejonach wypłacono w r. 1906 w magazynach rządowych za produkt dostawiony łączną kwotę 2,286.567 koron, tj. przeszło pół miliona koron więcej niż w roku ubiegłym, mimo znacznie zmniejszonej przestrzeni wziętej pod uprawę.

Komisyja podnosi jako dowód postępu i polepszenia produkcji okoliczność, że cena przeciętna płacona za 100 klg. liścia tytoniowego była wyższą w r. 1906 niż w r. 1905 a zwyżka wynosiła od 2.87 K w Monasterzyskach do 3.79 K w Jagielnicy.

W sprawie podniesienia rozwoju gospodarstwa rybnego Komisyja przyjmując do wiadomości zarządzenie przez Wydział krajowy poczynione, uważa się zniewoloną odwołać się do opinii wyrażonej w zeszłorocznem swem sprawozdaniu, które nie przyszło pod obrady Wysokiego Sejmu. Komisyja sądzi zgodnie z Wydziałem krajowym, że zachodzi konieczna potrzeba zorganizowania nadzoru nad rewirami rybackimi, sądzi jednak zarazem, że zachodzi konieczność uskutecznienia zmian w ustawie z dnia 31. października 1887, bez których przestrzeganie wykonania ustawy okazuje się niemożliwe.

Stąd też Komisyja w myśl uchwały sejmowej z dnia 26. października 1903 proponuje Wysokiemu Sejmowi odnośną rezolucyę do uchwały.

W sprawie poparcia plantacyi buraków cukrowych w kraju odwołuje się Komisyja do odnośnych wywodów dwu ostatnich sprawozdań komisyj-

nych, szczegółowiej tę sprawę omawiających, jak też do uchwały sejmowej z dnia 4. listopada 1904.

Komisya podnosi ponownie, że cukrownictwo zdolne jest wpłynąć najpomyślniej na ukształtowanie się naszych stosunków rolniczych i społecznych, zarazem ze strony kraju należy udzielić poparcia uprawie buraków cukrowych w myśl znanych wytycznych podanych w swoim czasie przez obydwaj krajowe Towarzystwa rolnicze.

Komisya przedkłada Wysokiemu Sejmowi odpowiednią rezolucyę do uchwały.

W końcu Komisya gospodarstwa krajowego uważa za swój obowiązek — zarówno jak to uczyniła w dwóch poprzednich sprawozdaniach — wziąć pod rozwagę kwestyę dotacyi rolnictwa krajowego z funduszu krajowych i państwowych.

Na rolników spadną wkrótce nowe ciężary w postaci podwyższenia dodatków do podatków państwowych wskutek przedłożeń Wydziału krajowego na polepszenie komunikacyi i podniesienie płac nauczycielstwa. Jeżeli rolnictwo, jako główna gałąź produkcyi w kraju, ma sprostać tym nowym i dalszym ciężarom, jeśli jego siła żywotna ma się okazać odporną nie tylko pod naciskiem ciężarów podatkowych, ale także w walce z coraz trudniejszymi warunkami pracy, to kraj winien je otoczyć staranną opieką i nie szczędzić na inwestycyę, zdolne podnieść i spotęgować produkcyjność roli i pracy na niej rolnika.

Gdy hojność i szczodroblliwość kraju na cele powyższe znajduje swoje granice nie w braku zrozumienia potrzeb kultury krajowej, lecz w szczupłości dochodów skarbu krajowego, to żądania uzasadnione naszego rolnictwa zwrócone do funduszu państwowego mają do walenia z daleko cięższym szkopułem, a tym jest brak obiektywności i poczucia sprawiedliwości u sfer miarodajnych w osądzeniu i traktowaniu naszych potrzeb i postulatów najdonioślejszych.

W stosunku do obszaru, ludności i żywych inwentarzy kraj nasz powinienby z kwoty przeznaczanej w budżecie państwowym na subwencyonowanie rolnictwa otrzymywać 31.79%.

Ze sprawozdania zeszłorocznego, które nie przyszło pod obrady Wysokiego Sejmu, przytacza Komisya zestawienie cyfrowe, dotyczące kwot, które kraj otrzymał z funduszu państwowego na cele rolnictwa.

W r. 1903 z ogólnej kwoty subwencyi 4,535.500 K kraj otrzymał 563.025 K, t. j. 12.41%.

W r. 1904 z ogólnej kwoty subwencyi 5,642.000 K kraj otrzymał 683.661 K, t. j. 12.10%.

W r. 1905 z ogólnej kwoty subwencyi 5,895.317 K kraj otrzymał 814.721 K, t. j. 15.51%.

Z porównania cyfr procentowych otrzymanych subwencyi z cyfrą procentową powyżej naprowadzoną należących się subwencyi (31.79%) wypływa, że pod względem rozdziału subwencyi rolniczych kraj nasz był niekorzystniej traktowany

w roku 1903 o 19.65%,

w roku 1904 o 19.68%,

w roku 1905 o 16.28%.

Zestawienie powyższe rzuca jaskrawe światło na istotny, a kraj nasz w wysokim stopniu krywdzący stan rzeczy.

Miarę skąpą, przystosowywaną do naszego kraju, przez wiek cały zaniedbanego, należy zastąpić miarą hojniejszą, a przede wszystkim miarą dyktowaną poczuciem słuszności i sprawiedliwości. Na to zaś potrzeba, aby organa decydujące centralne znały kraj, oceniały jego potrzeby i przejęte były rzetelną chęcią ich zaspokajania.

Komisya przedkłada Wysokiemu Sejmowi rezolucyę w sprawie subwencyi.

Na podstawie powyższych wywodów Komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności Depart. III. za czas od sierpnia 1905 do końca października 1906.

2. Sejm wzywa Wydział krajowy, aby przedłożył Sejmowi projekt zmiany ustawy o rybołostwie z dnia 31. października 1887.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby ponownie wziął pod rozwagę sprawę poparcia i spotęgowania produkcji buraków cukrowych i przedłożył w tej mierze wnioski Sejmowi.

4. Sejm wzywa Wydział krajowy, aby przedłożył na najbliższej sesji sejmowej projekt ustawy parcelacyjnej.

5. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby udzielił wiadomości co do stanowiska, jakie zajmuje wobec projektu ustawy lasowej Wydziału krajowego z r. 1901.

6. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby wyjednał Najwyższą sankcyę dla ustawy o tępieniu myszy polnych uchwalonej w r. 1903.

7. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby po myśli uchwały sejmowej i szeregu rezolucyi z dnia 4. listopada 1904 uchylił ograniczenia tamujące handel i wywóz nierogaczyny z naszego kraju.

8. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby uczynił zadość rezolucyi sejmowej z dnia 21. listopada 1905, co do przyznania prawa reekspedycyi dla transportów bydła i trzody przeznaczonych na targowicę miejską w Krakowie, co do zaprowadzenia pociągów pospiesznych i pomnożenia liczby wozów dla tych transportów.

9. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby z kwoty przeznaczonej corocznie w budżecie państwowym na poparcie rolnictwa, udzielał dla naszego kraju subwencyi w wysokości zostającej w stosunku do obszaru do ludności i do stanu inwentarzy żywych w kraju.

Przewodniczący :

Gorayski.

Sprawozdawca :

Krzysztofowicz.